

בארד עם בנין

„אני לא מוכן לדבר על בנין, בנין הוא עניין לספר“

את זה לא אני אמרתי, אבל אני מד-גיש: מחירה של הירות הוא עירנות בלתי-פוסקת. צריך לכבוש אותה כל פעם מחדש, לא לסמוך על ההישגים של האתמול ולהיות מוכן תמיד למיבחוץ נוסף. אני קורא וזכרונות של מדינאים אמריקאים. הדאגה הזו רובצת עליהם יום-יום. ככה זה במדינות גדולות, ועל אחת כמה וכמה בישראל.

כמה מנדטים היה מקבל הליכוד אילו לא היה חוק בארץ עופר?

ההבדל היה כנראה במנדט אחד. הליכוד היה מקבל 48 מנדטים לפי כל החישובים, המנדט של המערך היה בספק. מנדטים נוספים קיבלו שש מפלגות מתוך עשר: המפד"ל, רק"ח, האגודה והגברת אלזני היו מקבלים מנדט נוסף כל אחד.

מהו סדר היום שנק?

אף פעם לא משעמם לי. הבוקר קמתי בשש, ולא היה לי מה לעשות, אז חזרתי למתמטיקה. אני מצלם מגיל 12. עד הזמן האחרון צילמתי שיקופיות, כעת אני מצלם תמונות צבעוניות. בפולין היתה לי מעבדה משלי, בארץ אשתי לא נתנה לי. אני מכיר צילום שחור-לבן על בוריו וכעת אני לומד צילום בצבע. אני כותב כל שבוע מאמרים לחער"ב. השבוע דיי ברתי איתם דוגרי. מה הלאה? הם חושבים שאני יודע לכתוב או אני כותב. יש לי תוכניות לכתוב ספר היסטורי. זוהי עבודה רבה מאוד. תמיד יש מה לקרוא ואני בקושי מספיק לקרוא מה שאני רוצה.

אני מצפצף על החום! יש לי מזגן, ואני לא תלוי בחום ולא תלוי במיפלגות. יש לי תמיד יותר מדי כסף. אני מקבל קצבה מן הכנסת, לא הרבה יותר גדולה מזה שנותנים לחברי-כנסת שהיה שמונה שנים בכנסת. ואני הייתי 29 שנים. תמיד נשאר לי משהו בסוף החודש. פירוט הדבר הוא שאני איש עשיר. אני לא דואג. בכנסת הבאה ידאגו שתהיה לי קיצבה עוד יותר גדולה. כעת זה 70 אחוזים וזה עוד יהיה 100 אחוזים. בוועדת הבחירות עבדתי כמו סוס ולא קיבלתי משכורת.

מדוע?

זה לא דרוש לי. צריך לעשות חלק של העבודה בהתנדבות. רפול הכרין על קרן-ביטחון, וזה עולה לי יותר מ-500 שקל לחודש. שאלתי בכנסת מה עם האחרים, וקיבלתי אינפורמציה שאני מת-בייש בה, ולא אגלה אותה.

אתה הודך למצודת זאב?

כן, לעיתים רחוקות אני הולך למצודה. אני חבר הנהלה, או צריך להיכנס פעם בחודש. אבל עברו חודשים רבים מאז שהיתה ישיבה, ואני לא הולך לכל ישיבה.

אתה נשמע פסימי.

אני לא פסימי. אבל אני אומר: לעולם אל תשאף להיות חבר-כנסת! וזה אומר לך אדם שהצליח בכנסת יותר מכל אדם אחר, לפחות בעיני הציבור.

איזה עתיד אתה צופה ל-דמוקרטיה הישראלית?

לפני שנים ישבתי עם איזה מיניסטר צעיר מגאנה. השלישי שבחבורה היה אדם חשוב מאוד מאחת הארצות הקומוניס-טיות. האיש מגאנה ממש בכה. מה קרה לנו מאז שהשתחררנו מהבריטים, אמר. המשק ירד, הפרדסים והמטעים הושחתו, הסדר הציבורי נפקע, השתיות נעשתה שיטה. אינו טרגדיה! וזה דווקא כש-קיבלנו עצמאות והיו לנו תיקנות גדולות שהכל יהיה טוב יותר.

אמרתי לו: כאשר רוצים לשחות אין ברירה, אלא להיכנס למים. לימודים אלה, בשביל עם שהיה לעצמאי לראשונה ב-חולדותיו, הם לימודים ארוכים, עם מח-וורים. וצריך לא פעם להישאר כיתה לשנה נוספת, זה המהיר. סיפרתי לו על המצב בשילטון באנגליה בתחילת המאה ה-16 ובמאה ה-18. כמעט כמו בגאנה. את יודעת, בן-גוריון אמר בשנות ה-50

אילו הייתי רוצה, הייתי כנסת. איש לא הוציא אותי מהכנסת. איש לא היה מעז להגיד לי לא

לנחום גולדמן: אני בגילי יש לי סיכוי טוב למות במדינת-ישראל, אבל לבני עמוס יש פיפטי פיפטי. מוטלת עלינו אחריות איומה שזה לא יהיה פיפטי פיפטי, אפילו לילד שנולד אתמול.

מה דעתך על המונחים יונה ונק?

אני תמיד איני מבין את המילים יונה ונק. אני חושב שאדם הרוצה להחזיר את יהודה ושומרון לאש"ף, או לתת להם דריסת-רגל קלה בירושלים הוא מאוד אמין, הוא נץ.

ואתה, מה אתה?

אני יונה, אני יונה.

מהו, לדעתך, מחירה של ה-דמוקרטיה?

נוסף לזה יש לי בעיות שמיעה וזה מפריע. המכשיר עוזר מעט מאוד ואני לא אוהב להיות קליקר. אז החלטתי לא להיות בכנסת. זו היתה הפתעה. תוצאות הויקה עדיין לא קפצו עלי, אבל ציפיתי שיקפצו, לכן לא הלכתי לכנסת.

אך מכיוון שתוצאות הויקה נה לא קפצו עליך, האם אתה מצטער שלא היית בכנסת?

אני חושב שהסכתי לי הרבה צרות, התנגשויות, משברים, מריבות וסיכסוכים בזה שלא הלכתי לכנסת. מול, מול מהד שמיים שבבילי שלא הלכתי לכנסת הו, התשיעית.

מה דעתך על הכנסת התשיעית?

כל כנסת, מלכתחילה, יותר גרועה מקודמתה. אבל ההפרש שבין הכנסת ה-תשיעית והשמינית היה תלול. היה טבעי שהכנסת הזו תהיה גרועה, אבל לא עד כדי כך.

וכיצד לדעתך תהיה הכנסת העשירית?

לגבי העשירית כל כך קל להתנבא, אבל למה שאתנבא, אגיד לך באופן כללי, שאיני אופטימי.

אינך מתגעגע לחיים הפר-מנטריים?

ישבתי כעת, במסגרת עבודתי בוועדת-הבחירות, בקומה החמישית של הכנסת חודשיים ימים. המנגנון סבור שזה אסון שאני לא בכנסת — מבחינת הכנסת. וחברי-כנסת מסויימים אומרי אותו ה-דבר. דווקא אותם חברי-כנסת מצליחים אומרים לי: אתה חסר, חסר מאוד. אני חושב שכל זה הגזמה. אני הייתי יכול להשפיע על המציאות של הכנסת העשירית מעט מאוד. מה יכול לעשות אדם אחד? יש עוד דבר שאני רוצה להגיד לך. למה בן-גוריון הפסיד את שליטתו במפאי? אחת הסיבות היתה הגיל שלו. פוליטיקאים לא מממרים לק-שור את עתידם הפוליטי במנהיג שלא יוכל לדאוג להם בשנים הבאות ולהעריך את נאמנותם. כשבגין נכנס לכנסת, עוד לא היה בן 40. היה לפניו זמן וכולם היו מוכנים לדרך ארוכה. היום הזמן הוא של העדפת צעירים.

היו זמנים בהיסטוריה, שהגוף השולט נקרא אסיפה-הוקנים, אבות-העיר, סנטור-רים. המילה סנטור באה מהמילה סנס, שפירושה זקן. היום מאמינים בצעירים. כמה שאתה יותר צעיר, יותר טוב. כמה שאתה פחות מנוסה, אתה יותר דינמי ובעל יומה, ופטור מסכנת שיגרה. ככה זה היום, אני, כמובן, לא מסומך להביע דעה על זה. מכל מקום לא חושב ש-הייתי יכול לעשות הרבה בכנסת. יש גם הגזמה גדולה במה שאומרים שהייתי בכנסת. אומרים: לא היו אריות כאלה. אומרים: לא היו פרלמנטרים כאלה. אומרים שנתתי סיגנון לכנסת, שיצרחי דפרי-סיס. זה נכון וזה לא נכון.

המכריע הוא היחס של היתר. האם הם מעוניינים בהצלחה הכנסת, האם הם מוכנים לשבת בשיבות-לילה, האם הם מוכנים ללמוד, לנצל דוגמה או תקדים. להתקדם. או שהם מעוניינים לשבת בבית ולנצל את הכביש היפה והחדש כדי לא לישון במלון או בדירה שכורה. האם הם מעדיפים שישבת הכנסת תינעל בשש בערב, כדי שיספיקו לשוב הביתה. האם הם מעדיפים את המזנון על פני אלם הישיבות. האם הם מעוניינים בפירוטות אישית עד כדי כך שיפקירו את טובת הגוף שהם חברים בו ואת מעמד המוסד עצמו. היום זה ככה. הסכנה בזה היא שמעמד הפרלמנטרים יורד, ויחד איתו יורדת האמונה בדמוקרטיה, ואז נוצר מצב שראיתי אותו באירופה לפני מילי-המית-העולם, שבארץ זו או אחרת אפשר להפיל את הפרלמנט, לפזר אותו, ואיש לא יקוף אצבע בכדי להגן עליו.

האם אתה רומז לבחירות האחרונות?

בוודאי. הנטיה להפוך את הבחירות האחרונות להכרעה בין אישים היתה תר-פעה לא בריאה. בגין בוודאי לא רצה את זה. פרס או הפירסומאים שלו יצרו את הרושם שהבירורה היא בין פרס לבגין. זו היתה שטות גדולה, מכיוון שלא היה לו סיכוי — אפילו במיפלגתו חשבו שרביץ יותר טוב ממנו. זה היה לא טוב. זה הוריד את רמת הוויכוח העקרוני. אני חושב שצריך לטפח בעם הזה את האמון-נה בדמוקרטיה. צריך לדאוג שהמנהיגים לא יפריעו בחינן העם לדמוקרטיה.

הנה פעם או פעמיים, ומדבר עם אשתי יותר מאשר איתי. לא בגלל זה שיש איזשהו רצון מצידו לא להיפגש איתי. שיהיה ברור, ההיפך הוא הנכון. פעם הייתי בכנסת והוא רגז מאוד על אנשי שלא לקחו אותי לחדרו. לפעמים דרושה לו עצה טכנית, אז הוא מטלפן אלי.

איך היית מגדיר את יחסך עם ראשיהממשלה?

את יכולה לקרוא לזה יחסי ידידות. אם משהו מפריע ליחסים האלו זה אני. יש לי דיעות משלי לגבי קמפדייוויד, לגבי מסירת סיני והשלום. גם בדברים אחרים יש לי דיעות עצמאיות. אם יש סיבות ליחסים האלה ביני ובין בגין, אלה הן סיבות שלי, לא שלו. כשראיתי אותו בפעם הראשונה, היה בן 20. הוא היה חבר במרכז שאני הייתי היושבר-ראש שלו בפולין. התיידדנו שם, היינו יחד ברוסיה. את יכולה להגדיר את יחסי עם בגין במישוש שאמר צרפתי אחד: אנחנו יכולים להישאר ידידים אפילו שבמשך שנים לא כתבנו זה לזה אף לא מיכתב אחד.

אתה אומר שאין שני לבגין, לא במחנה הליכוד ולא במחנה

אני אף פעם לא הבנתי את כל העניין של מה שקוראים ספרדים. להגיד ספרדים, לא ספרדים, בתוך שני עולמות, את זה לא הבנתי אף פעם

המערך. אם כן מי יעמוד בראש הליכוד אחרי בנין?

היה פה סופר אחד, ששאל אותי אותה שאלה. אמרתי לו ולפסון. שאל מי זה ולפסון? אמרתי לו, לא שמעת על דויד וולפסון, הרי יש רחוב על שמו בתל-אביב. אמר: על הרחוב שמעתי, על האיש לא. דויד וולפסון היה נשיא ההסת-תדרות הציונית אחרי הרצל, תקופה יותר ממושכת מהרצל, בחור טוב. יהודי אינט-ליגנטי. למה את יודעת מי זה הרצל ואינך יודעת מי זה ולפסון? תמיד יש משהו שבו במקום. אבל תמיד יש מקום לתיקוה. תמיד אפשר לקוות, ועד אז צריך להסתפק בוולפסונים.

האם אתה מאוכזב מיחסו של בגין אליך?

שמעי, הוא עסוק. הוא יודע את הש-קפואי, הוא יכול להגיד לך בעליפה מה אנדיל לו בכל עניין. כפי שאני יודע מה הוא יגיד לי, משכנו עגלה אחת זמן יותר מדי רב מכדי שלא נכיר איש את רעהו.

האם אינך מאוכזב מכך שלא כיהנת בכנסת הקודמת ושאינך מכהן בכנסת הנוכחית?

אילו הייתי רוצה הייתי בכנסת. אני לא צריך לאמר. איש לא הוציא אותי. איש לא אמר לי ללכת. איש לא היה מעז להגיד לי לא אילו רציתי להיות בכנסת.

אתה אחד הפרלמנטרים הטובים ביותר שהיו בכנסת. מדוע, אם כן, אינך חבר-כנסת?

אני לא בכנסת כיוון שאיני רוצה להיות בכנסת. לפני ארבע שנים אמרתי די לי, מסיבות שונות.

מה היו הסיבות?

את יודעת בן כמה אני? בעוד חודש אהיה בן שמונים. אני לפני ארבע שנים החלטתי לא ללכת לכנסת. חשתי שבי-גילי אעשה יותר ויותר חלש ופחות מוצלח. לא רציתי לשבת בכנסת בתור ארת-היסטורי. לא רציתי שידברו עלי כמו על מי שהיה: הוא חיכה לז'ובר-טינסקי, הוא היה כזה וכזה, צריך לכבד אותו. לא, לא רציתי שיתייחסו עלי כך.